

УДК 316.334

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.13>

Наталя МАЛЯРЧУК

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціології та соціальної роботи, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», вул. Гоголя, 29, м. Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0000-0002-5150-452X

Олена КАНДИБА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри соціології та соціальної роботи, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», вул. Гоголя, 29, м. Дніпро, Україна, 49044

Бібліографічний опис статті: Малярчук, Н., Кандиба, О. (2025). Особливості запровадження послуги денного догляду для молоді з інвалідністю на базі громадських організацій в Україні. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 110–119 doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.13>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОСЛУГИ ДЕННОГО ДОГЛЯДУ ДЛЯ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА БАЗІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті розкрито особливості запровадження послуги денного догляду для молоді з інвалідністю на базі громадських організацій в Україні. Актуальність теми зумовлена зростанням кількості осіб з інвалідністю в умовах повномасштабної війни, а також реалізацією в Україні політики деінституціоналізації. Мета статті – розглянути соціальну послугу денного догляду як інструмент деінституціоналізації, вивчити успішні практики надання цієї послуги молоді з інвалідністю в Україні громадськими організаціями та розробити рекомендації щодо її запровадження.

Автори дослідження наголошують на важливості надання послуги денного догляду саме для молодих людей, які після досягнення 18 років втрачають доступ до дитячих спеціалізованих центрів і програм, що обмежує можливості їхнього подальшого розвитку та соціалізації, оволодіння навичками самостійного життя та праці відповідно до своїх можливостей. Запровадження цієї послуги на рівні територіальної громади сприятиме деінституціоналізації догляду за молодими людьми з інвалідністю, забезпечить реалізацію їхнього права на проживання в сім'ї та громаді, на розвиток і соціальну адаптацію. У свою чергу, послуга денного догляду надасть можливість батькам, або опікунам вивільнити час для праці, самореалізації та відпочинку. Розглянуто досвід надання послуги денного догляду громадськими організаціями «Джерело» та «Майстерня Мрії». Визначено, що створення в територіальних громадах центрів денного догляду на базі громадських організацій, засновниками яких часто є батьки молодих людей з інвалідністю, або люди, які є небайдужими до їхніх проблем, має низку переваг: зацікавленість у наданні якісних послуг, наявність досвіду з догляду за людьми з інвалідністю, індивідуальний підхід та застосування інноваційних методів роботи. Розроблено рекомендації щодо впровадження послуги денного догляду для молоді з інвалідністю на базі громадської організації.

Ключові слова: послуга денного догляду, молодь з інвалідністю, громадська організація, деінституціоналізація.

Natalia MALIARCHUK

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Sociology and Social Work, State Higher Education Institution «Pryazovskyi State Technical University», 29 Gogolya str., Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0000-0002-5150-452X

Olena KANDYBA

Second (master's) Level Higher Education Student at the Department of Sociology and Social Work, State Higher Education Institution «Pryazovskyi State Technical University», 29 Gogolya str., Dnipro, Ukraine, 49044

To cite this article: Maliarchuk, N., Kandyba, O. (2025). Osoblyvosti zaprovadzhennia posluhy dennoho dohliadu dlia molodi z invalidnistiu na bazi hromadskykh orhanizatsii v Ukraini [Features of implementing day care services for youth with disabilities on the basis of public organizations in Ukraine]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 110–119, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.5.13>

FEATURES OF IMPLEMENTING DAY CARE SERVICES FOR YOUTH WITH DISABILITIES ON THE BASIS OF PUBLIC ORGANIZATIONS IN UKRAINE

The article reveals the features of the introduction of day care services for young people with disabilities on the basis of public organizations in Ukraine. The relevance of the topic is due to the increase in the number of people with disabilities in conditions of full-scale war, as well as the implementation of the deinstitutionalization policy in Ukraine. The purpose of the article is to consider the social service of day care as a tool of deinstitutionalization, to study successful practices of providing this service to young people with disabilities in Ukraine by public organizations and to develop recommendations for its introduction.

The authors of the study emphasize the importance of providing day care services specifically for young people who, after reaching the age of 18, lose access to specialized children's centers and programs, which limits the possibilities of their further development and socialization, mastering the skills of independent living and work in accordance with their capabilities. The introduction of this service at the level of the territorial community will contribute to the deinstitutionalization of care for young people with disabilities, will ensure the realization of their right to live in a family and community, to development and social adaptation. In turn, the day care service will allow parents or guardians to free up time for work, self-realization and rest. The experience of providing day care services by public organizations «Dzherelo» and «Maysternya Mriy» is considered. It was determined that the creation of day care centers in territorial communities on the basis of public organizations, the founders of which are often parents of young people with disabilities, or people who are not indifferent to their problems, has a number of advantages: interest in providing quality services, experience in caring for people with disabilities, an individual approach and the use of innovative work methods. Recommendations have been developed for the implementation of day care services for young people with disabilities on the basis of a public organization.

Key words: day care service, youth with disabilities, public organization, deinstitutionalization.

Актуальність проблеми. За даними Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерства охорони здоров'я та Пенсійного фонду України, на початок 2023 року загальна кількість осіб з інвалідністю складала 2 721,7 тис осіб і в умовах війни їхня кількість має чітку тенденцію до зростання (Кількість українців з інвалідністю, 2023). Значна частка людей з інвалідністю, особливо тих, хто має значні комплексні порушення розвитку, інтелектуальні або ментальні порушення, перебувають в закладах інституційного догляду: будинках-інтернатах для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, психоневрологічних інтернатах тощо. Слід зазначити, що серед мешкан-

ців цих закладів є й молоді люди з інвалідністю віком від 18 до 35 років. Станом на 2023 рік їхня кількість серед отримувачів послуг стаціонарного догляду в інтернатних закладах становила 4045 осіб (Дослідження інституційної системи України, 2025, с. 10). Одна з вагомих причин перебування молодих людей там – відсутність належних соціальних послуг у громадах та неспроможність батьків самостійно забезпечити для своїх дорослих дітей необхідний догляд у домашніх умовах.

Перебування в закладах інтернатного типу, з характерними для них ознаками інституційної культури, такими як деперсоналізованість, регламентованість, соціальна дистанція

між персоналом та мешканцями закладу, має негативні наслідки для молоді з інвалідністю. Молоді люди позбавляються можливості жити в родинному оточенні, не мають умов для розвитку та соціалізації, а ізольоване проживання в межах замкнутої інтернатної системи призводить до соціальної ексклюзії, тобто виключення з життя громади та суспільства в цілому.

Євроінтеграційні прагнення України зумовлюють виконання низки міжнародних зобов'язань щодо розвитку соціальної інфраструктури, деінституціалізації догляду за особами з інвалідністю та особами похилого віку, впровадження й розвитку соціальних послуг та альтернативних форм підтримки вразливих категорій населення на рівні громади. У 2024 році Кабінет Міністрів України ухвалив «Стратегію реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціалізацію догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року». Цим документом визначено цілі й завдання з розвитку соціальних послуг і підтримки осіб з інвалідністю, які орієнтовані, в першу чергу, на людину та повагу до її прав і свобод, забезпечення можливості для максимального включення її у життя громади (Про схвалення Стратегії, 2024). Право жити у громаді нарівні з іншими передбачено статтею 19 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (Конвенція, 2006) й однією з надважливих послуг, надання якої сприятиме реалізації цього права, є послуга денного догляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти проблеми запровадження та розвитку соціальних послуг для людей з інвалідністю в Україні вивчали дослідники С. Сапіга, Л. Остролуцька, О. Карман, Ж. Петрович, Г. Слозанська, Н. Горішна, О. Столярик, Р. Горчинський, Т. Лях, В. Петрович, Н. Кушнір та ін.

Загальну характеристику особливостей надання соціальних послуг людям з інвалідністю зроблено дослідницями С. Сапігою та Л. Остролуцькою (2023). Соціальну послугу денного догляду, як важливий засіб деінституціалізації соціального обслуговування, розглянули дослідники Р. Горчинський, Т. Лях, В. Петрович (2022). У статті Ж. Петрович, Г. Слозанської, Н. Горішної та О. Столярик (2023) виокремлено чинники, які обумовлюють обмеженість

надання послуги денного догляду дітям з інвалідністю в територіальних громадах, а саме високу вартість; недостатнє вивчення можливостей надання послуги відповідно до індивідуальних потреб бенефіціарів, брак розуміння змісту послуги батьками та керівництвом громади, відсутність належної кількості кваліфікованих кадрів тощо. Досвід польської пілотної програми «Rehabilitacja 25 plus», яка спрямована на забезпечення неформальної та громадянської освіти, змістовне проведення дозвілля, надання можливості для саморозвитку та самореалізації молоді з інвалідністю віком старше 25 років проаналізовано у статті Н. Кушнір (2023).

Однак, попри значну наукову зацікавленість питанням надання та розвитку соціальних послуг особам з інвалідністю, українські дослідники, на нашу думку, недостатньо уваги приділяють проблемі соціального обслуговування молоді з інвалідністю, більше зосереджуючись на дітях. Також глибшого вивчення потребує питання надання соціальних послуг молоді з інвалідністю в громаді на базі громадських організацій, як альтернативи інституційному догляду.

Мета статті – розглянути соціальну послугу денного догляду як інструмент деінституціалізації, вивчити успішні практики надання цієї послуги молоді з інвалідністю в Україні громадськими організаціями та розробити рекомендації щодо її запровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховання дитини з інвалідністю це складний та тривалий шлях, на якому батьки стикаються з багатьма проблемами. Звісно багато залежить від діагнозу, але ще більше – від підтримки з боку сім'ї, громади та держави. В Україні законодавчо передбачена безперервна підтримка освітніми та соціальними інституціями сімей, які виховують дітей з інвалідністю. На практиці ж ця підтримка завершується після закінчення дитини школи. Після 18 років припиняється доступ особи з інвалідністю до багатьох дитячих спеціалізованих центрів і програм. Обмежений доступ до інклюзивного навчання та працевлаштування значно зменшує їхні шанси на самостійність та посилює залежність від сім'ї та держави. У молодій людині з інвалідністю небагато перспектив: залишатися в чотирьох стінах квартири, або ж опинитися в інтер-

наті. Автори дослідження «Державна соціальна підтримка осіб та дітей з інвалідністю в Україні: діючий механізм і напрямки його вдосконалення» дійшли висновку, що саме послуги мають стати основним джерелом підтримки осіб з інвалідністю, рекомендувавши, зокрема, запровадити послугу денного догляду для дітей з інвалідністю віком від 4 до 18 років, які не відвідують навчальні заклади, та молоді віком до 35 років (Державна соціальна підтримка, 2025, с. 5, 35).

Послуга денного догляду це базова послуга, вона входить до мінімально необхідного переліку соціальних послуг, які повинні надаватися в громаді. Позитивні наслідки створення в громадах центрів денного догляду для молоді з інвалідністю полягають у наступному:

– *можливість продовжити навчання для підлітків та молоді з інвалідністю.* У цьому випадку під навчанням мається на увазі опанування навичками самообслуговування, соціально-побутового орієнтування та іншими життєвими навичками які будуть сприяти їхній самостійності та включеності у суспільне життя;

– *підтримка для сімей.* Рідні, які доглядають за молодими людьми з інвалідністю, часто стикаються з емоційним, фізичним та фінансовим виснаженням. Послуга денного догляду дасть їм змогу працювати, займатися саморозвитком, мати час для відпочинку та відновлення;

– *зайнятість для осіб з комплексними порушеннями.* У центрах денного догляду можуть функціонувати майстерні, де молоді люди з інвалідністю, з підтримкою асистентів, будуть мати роботу. Це дасть їм важливе відчуття потрібності та сприятиме розвитку навичок фінансової самостійності;

– *упевненість для батьків.* Найбільший страх батьків, які мають дитину з інвалідністю, це думка про те, що буде з нею після їхньої смерті. Функціонування центрів денного догляду вбереже осіб з комплексною інвалідністю від потрапляння до інтернатів після смерті їхніх батьків, оскільки забезпечить необхідний їм догляд упродовж дня, а у вечірній та нічний час, зі значно більшою ймовірністю, догляд зможуть взяти на себе родичі (зараз це трапляється не часто).

Центри денного догляду для осіб з інвалідністю сприятимуть розвитку інклюзивного

суспільства. Але щоб якісно впровадити та надавати дану послугу тільки законодавчих рішень мало, потрібно мати хороший досвід та неабияку мотивацію. У багатьох територіальних громадах функціонують громадські організації, засновниками яких часто є батьки, що відмовилися віддавати своїх повнолітніх дітей, що мають комплексні порушення розвитку, інтелектуальні або ментальні порушення, до інтернатів і працюють над створенням можливостей для їх розвитку у громаді, наприклад, ГО «Бачити серцем» (м. Київ), Відокремлений підрозділ ГО «Справа Кольпінга» в Україні – «Родина Кольпінга» (м. Вінниця), ГО «Берег надії» (м. Володимир), ГО «Товариство захисту осіб з інвалідністю «Надія» (Закарпатська обл.). Вони забезпечують розвиткові заняття для молоді з інвалідністю, здійснюють підготовку їх до самостійного життя та включення в суспільство, займаються просвітництвом, працюють над розвитком доступності в громаді, пропагують толерантність та рівність, діляться досвідом як на місцевому, так і на всеукраїнському рівні. Такі організації накопичили значний досвід щодо роботи з особами з інвалідністю, а також мають потужну мотивацію щодо реалізації реформи деінституціалізації і розвитку соціальних послуг в громаді, зокрема, й послуги денного догляду. Таким чином, у громадських організацій є необхідний потенціал для впровадження соціальної послуги денного догляду та створення відповідних центрів у громадах, до того ж українське законодавство це цілком дозволяє. Розглянемо досвід з надання цієї послуги на базі громадських організацій м. Львова.

Центр соціальних послуг та реабілітації «Джерело» започаткував свою роботу у 1990 році як об'єднання батьків, які виховували дітей з ДЦП, опісля вони створили навчально-реабілітаційний центр. Це була благодійна установа, яка фінансувалася за кошти меценатів, послуги впроваджувалися відповідно до потреб дітей, а працювали тут самі ж батьки дітей з інвалідністю. З 2008 року частина установи та послуг стали комунальними, а частина залишилася під егідою благодійної установи (Наша історія).

Центр «Джерело» активно займається просвітництвом, просуванням теми рівності та інклюзії осіб з інвалідністю у суспільстві, залу-

чає до співпраці партнерів. Сьогодні «Джерело» – це центр соціальних послуг, де можна отримати понад двадцять соціальних послуг для різних категорій населення, у тому числі й для молоді з інвалідністю. У центрі працюють 400 фахівців на 22 локаціях. Центр очолює Зореслава Люльчак, яка сама є мамою молодого хлопця з інвалідністю, також тут працюють інші батьки дітей з інвалідністю і навіть самі люди з інвалідністю. Принцип «нічого для нас без нас» у цьому закладі задіяно максимально практично, напевне це і є запорукою їхнього успіху. Центр «Джерело», у співпраці з ЮНІСЕФ, реалізує проекти з розвитку соціальних послуг у 10 областях України, та є прикладом для багатьох соціальних установ та громадських організацій (Про нас. Центр Джерело).

Центр соціальних послуг «Джерело» надає послугу денного догляду для молоді з інвалідністю. На сьогодні Центр має сім осередків, де отримують послугу 300 осіб, з них 120 – молоді люди з інвалідністю, 180 – це діти та підлітки з інвалідністю до 18 років. Два осередки надають послугу денного догляду винятково молоді від 18 років, решта осередків є змішаного типу, де займаються і діти, і молодь. Є окремі осередки для дітей та молодих людей з розладами аутистичного спектру. В одному осередку, в середньому, одночасно займається до 15 осіб. Винятком є осередок, що знаходиться за адресою пр. Червоної Калини, 86А, тут у групі одночасно можуть перебувати до 34 осіб. Через великий попит на послуги осередка молодь отримує їх через день. Тривалість перебування в центрі денного догляду – з 8:00 до 16:00. Тобто молоді люди з інвалідністю можуть отримувати тут послугу денного догляду орієнтовно 20 годин на тиждень. Вік отримувачів послуги – до 45 років (Олена Кандиба, 2025). Послуга є безкоштовною для отримувачів. У центрі денний догляд надається згідно Державного стандарту. Для зарахування до центру треба написати заяву, подати необхідні документи, пройти процедуру оцінювання потреб, обов'язкове анкетування для визначення рівня розвитку молодої людини з інвалідністю та для розробки індивідуальної програми розвитку. Претендент повинен набрати мінімум 25 балів щоб мати можливість отримувати послугу (Про затвердження Державного стандарту, 2013). Що важливо – в центрі «Джерело» отримувати

послуги можуть тільки жителі Львівської громади, бо фінансування відбувається з місцевого бюджету. Центр забезпечує безкоштовне харчування для молоді. Наповненість послуги – соціально-побутове орієнтування, фізкультура, арттерапія, робота з психологом. У осередках, де займається тільки молодь, наповненість послуги ширша, включає ще навчання фінансової грамотності, розвиток комунікації, самообслуговування. Центр надає також послугу соціального таксі, тому автобуси центру привозять молодь на заняття, а опісля – додому. Слід зазначити, що на денному догляді в центрі «Джерело» перебуває в основному молодь зі складними порушеннями, які мають найвищу категорію інвалідності – групу 1А. Всі осередки центру є доступними для людей з інвалідністю. Потужності центру не покривають існуючу потребу в послугі, на сьогодні є черга з потенційних отримувачів, разом з тим у процесі ремонту перебувають ще два приміщення, де «Джерело» також буде надавати послугу денного догляду (Нові послуги, 2025).

Громадська організація «Майстерня Мрії» працює з молоддю з інвалідністю вже протягом 10 років. На відміну від «Джерела», «Майстерня Мрії» не є батьківською організацією, а заснована звичайними небайдужими людьми, які обрали своєю місією підтримувати молодь з інтелектуальними та психосоціальними порушеннями, допомагати їм адаптуватися у суспільстві, забезпечувати їх послугою підтриманого проживання та денного догляду («Майстерня Мрії»).

«Майстерня Мрії» має у Львові два осередки де надає послугу денного догляду для молодих людей з інвалідністю. У кожному осередку є по 15 резидентів (так в організації називають молодь, яка у них займається). Молоді люди з інвалідністю мають можливість відвідувати центр п'ять днів на тиждень, з 10 до 16 години, тобто час перебування у центрі складає 6 годин на день, або 30 годин на тиждень. Вік отримувачів послуги від 18 до 35 років. Послуга частково платна, складає 1500 грн на місяць, ця сума покриває вартість обіду для резидентів. Кошти на оплату послуг спеціалістів, асистентів та адміністративного персоналу організація шукає самостійно через грантову діяльність та співпрацю з бізнесом. Для зарахування в центр треба надати необхідний пакет документів (Досвід

львівської ГО «Майстерня Мрії»). При поступленні в центр денного догляду проводиться визначення рівня навичок резидента на основі чого розробляється індивідуальна програма розвитку. Отримання послуги не регламентується певним періодом, тільки віком, тобто отримувати її можна допоки молодій людині не виповниться 35 років. Зміст послуги: формування соціально-побутових навичок (навчання приготуванню їжі, прибиранню, самообслуговуванню), формування фінансової грамотності (здійснення покупок, планування бюджету), розвиток комунікації, праця в майстерні (Річний звіт, 2024). Молоді люди мають самостійно добиратися до Центру. Частина резидентів, це сироти, які раніше перебували в дитячих будинках або психоневрологічних інтернатах. Для них організація відкрила Будинок підтриманого проживання де вони саме і живуть зараз. Вони приїжджають на денний догляд у супроводі асистентів. Для отримання послуги денного догляду не обов'язково бути мешканцем Львівської громади («Майстерня Мрії»).

Аналіз досвіду надання послуги денного догляду у Львові, на базі Центру соціальних послуг «Джерело» та ГО «Майстерня Мрії», показав, що в них застосовуються два різних підходи. «Джерело» надає послугу в основному для молодих людей зі складними та комплексними порушеннями, як інтелектуальними, так і фізичними, які потребують більшою мірою догляду, і саме на такий вид допомоги спрямована їхня робота. У «Майстерні Мрії» денний догляд отримує молодь з інтелектуальними та психічними порушеннями (без фізичних, або комплексних порушень розвитку), їхня діяльність більшою мірою спрямована на соціалізацію та розвиток своїх резидентів.

Таким чином, в Україні вже є приклади успішного надання послуги денного догляду молоді з інвалідністю на базі громадських організацій, однак потрібно поширювати їхній досвід і сприяти більш широкому впровадженню зазначеної послуги. Відповідно можна надати наступні практичні рекомендації з впровадження цієї послуги громадськими організаціями:

1) *Вивчити законодавчу базу та привести установчі документи організації у відповідність до вимог законодавства.* Ознайомитися з Законами України «Про основи соціальної

захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991), та «Про соціальні послуги» (2019), знати вимоги «Державного стандарту послуги денного догляду» (2013), ознайомитися з місцевою «Програмою соціального захисту». Це необхідний правовий мінімум, з якого можна починати. Привести установчі документи організації у відповідність до вимог законодавства, – додати у Статут розділ про надання соціальних послуг, внести дані у Реєстр надавачів соціальних послуг, розробити та затвердити «Положення про надання соціальних послуг».

2) *Визначити потребу у послугі.* Провести опитування (в формі анкетування, фокус-групи, інтерв'ю) серед мешканців громади, членів громадської організації.

3) *Оцінити власні ресурси.* Зрозуміти, чи є у вас команда, з якою можна розпочати надання послуги, – це профільні фахівці, чи просто зацікавлені батьки, та чи є у громаді необхідні вам фахівці. Для ефективного надання послуги важливим є налагодження міжсекторальної взаємодії – співпраця між освітніми, медичними та соціальними працівниками. Потрібно проаналізувати чи може громадська організація це забезпечити. Важливою є наявність інфраструктури – необхідно мати приміщення достатньої площі, воно має бути доступним для тієї категорії бенефіціарів, на роботу з якою орієнтована організація. У приміщенні обов'язково повинно бути кілька кімнат – для групової та індивідуальної роботи, для відпочинку, для приймання їжі, санітарні кімнати. Приміщення мають бути обладнані інвентарем для комфортного перебування тут молоді з інвалідністю впродовж мінімум 4 годин (окрім шаф, столів, стільців, доречно передбачити м'які меблі, де можна буде зручно посидіти, а за потреби і полежати) та необхідним обладнанням для проведення занять. Важливо продумати можливість підвезення молоді на заняття.

4) *Визначити хто є бенефіціарами послуги.* Організація має визначити для себе вікову категорію отримувачів послуги денного догляду у них, профіль захворювання (один, або ж кілька), складність порушень розвитку у потенційних отримувачів послуги, ступінь необхідної підтримки.

5) *Визначити формат надання послуги.* Орієнтуючись на потреби потенційних отримувачів

вачів та можливості організації визначити час надання послуги (4, 6, 8 годин) та наповненість групи. Якщо послуга надається довше 4 годин, необхідно забезпечити харчування отримувачів послуги (Про затвердження Державного стандарту, 2013).

6) Для планування *змісту послуги* необхідно чітко розуміти хто отримувач, та якої допомоги він потребує. У Класифікаторі соціальних послуг надане повне роз'яснення, що саме може включати в себе послуга денного догляду (Про затвердження Класифікатора, 2020). Тут доречний приклад львівських організацій, про які йшлося вище – можна орієнтуватися більше на розвиток, або ж на догляд. Якщо ж склад потенційних отримувачів послуги має змішаний характер, частина потребує постійного стороннього догляду, а інша – більше потребує розвиваючих занять, – можна запропонувати формат, де буде дві групи молоді, які будуть займатися по 4 години в день, без забезпечення харчування, з різним наповненням занять. Єдиний ризик, який можливий у цьому випадку, і про який також слід говорити, це те, що підлітки та молодь з інвалідністю показують найкращий ріст у розвитку навичок тоді, коли потрапляють у сильніше середовище, де можуть бачити приклад, який будуть наслідувати, і до якого будуть тягнутися.

7) *Підтримка*. Для будь якої справи важлива якісна підтримка. Партнерами громадських організацій при запровадженні послуги денного догляду можуть бути місцеві Центри соціальних послуг. Доречно заручитися підтримкою громадських організацій, які вже надають цю послугу в форматі, який підходить і вашій організації.

8) *Інформування*. Як свідчать результати опитувань, мешканці громад, на жаль, мало поінформовані про те, що таке соціальні послуги, для чого вони, та як їх отримати. Тому інформування суспільства важливе. Громадським організаціям доречно розробити комунікаційну стратегію (принаймні комунікаційний план), щоб інформувати громаду про соціальні послуги, що нею надаються, їхній зміст, потенційних отримувачів, та необхідні кроки, які треба зробити для їх отримання. Важливо також просувати в громаді ідею толерантності до осіб з інвалідністю, у тому числі з інтелек-

туальними та ментальними порушеннями, не в теорії, а практично. Це дозволить напрацювати коло прихильників серед місцевих лідерів думок, представників влади та бізнесу, які потенційно можуть стати голосом організації у міській раді чи підтримувати організацію через надання допомоги ідейно та фінансово.

9) *Фінансування*. Фінансування діяльності громадської організації з надання соціальної послуги денного догляду може здійснюватися за рахунок місцевого бюджету. Для цього громадській організації потрібно виграти конкурс на надання послуги (соціальне замовлення), оголошений місцевими органами влади. Можливим є фінансування за рахунок грантових коштів від українських та міжнародних донорів, або за рахунок власних джерел – членських внесків, пожертв тощо.

Висновки. Таким чином, соціальна послуга денного догляду є однією з базових послуг, які повинні надаватися в територіальній громаді людям з інвалідністю. Особливе значення вона має для молодих людей, тобто осіб 18–35 років, які після досягнення цього віку втрачають доступ до дитячих спеціалізованих центрів і програм, що обмежує можливості їхнього подальшого розвитку та соціалізації, оволодіння навичками самостійного життя та праці відповідно до своїх можливостей. Упровадження послуги денного догляду є важливим інструментом деінституціалізації догляду за молодими людьми з інвалідністю та забезпечення їх права на проживання в сім'ї та громаді, оскільки надає їхнім батькам, або іншим членам родини, час для праці, вирішення поточних проблем, відпочинку, а головне впевненість, що молода людина не лише доглянута, але й спілкується з однолітками, бере участь у корекційно-розвиткових заняттях, трудовій терапії, майстер-класах, гуртках тощо. Створення в територіальних громадах центрів денного догляду на базі громадських організацій має певні переваги, оскільки зазвичай, громадські організації створюють батьки дітей з інвалідністю, або люди, які є небайдужими до їхніх проблем, а отже вони мають необхідний досвід догляду за людьми з інвалідністю, а головне є зацікавленими та вмотивованими надавати якісні послуги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кількість українців з інвалідністю. *Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю: Офіційний вебпортал*. URL: <https://www.ispf.gov.ua/>
2. Дослідження інституційної системи України напередодні деінституціоналізації. Березень, 2025 рік. 30 с. URL: <https://diukraine.info/wp-content/uploads/2025/03/doslidzhennya-instytutczijnoyi-systemy-ukrayiny-naperedodni-deinstytucjonalizaciyi.pdf>
3. Про схвалення Стратегії реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціоналізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження КМУ від 24 грудня 2024 р. № 1315-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2024-%D1%80#Text>
4. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
5. Сапіга, С., Остролюцька Л. Особливості надання соціальних послуг людям з інвалідністю. *Вічливість. Humanitas*. 2023. № 3. С. 115–123, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.14>
6. Горчинський Р., Лях Т., Петрович В. Соціальна послуга догляду вдома як інструмент деінституціоналізації соціального обслуговування. *Вічливість. Humanitas*. 2022. № 5. С. 13–19. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.5.2>
7. Петрочко Ж., Слозанська Г., Горішна Н., Столярик О. Виклики створення і розвитку соціальної послуги денного догляду дітей з інвалідністю. *Вічливість. Humanitas*. 2023. № 5. С. 67–77. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.10>
8. Кушнір Н. Особливості соціалізації та інтеграції молоді з інвалідністю на прикладі польської інтеграційної програми «Rehabilitacja 25 plus». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2023. Вип. 1 (52). С. 84-87.
9. Державна соціальна підтримка осіб та дітей з інвалідністю в Україні: діючий механізм і напрямки його вдосконалення. UNICEF, Київська школа економіки. 2025. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/state-social-support-for-persons-and-children-with-disabilities>
10. Наша історія. *Джерело: вебсайт*. URL: <https://dzherelo.org.ua/about/>
11. Про нас. Центр «Джерело». *Джерело: вебсайт*. URL: <https://dzherelo.org.ua/about/>
12. Олена Кандиба. (2024, 22 серпня). Дякую Zoreslava Liulchak та Центр соціальних послуг Джерело за можливість цього візиту. Джерело вже давно показує нам всім як може бути, коли в центр поставити дитину/людину з інвалідністю і її потреби [Фотографії] [Оновлення статусу]. Facebook <https://www.facebook.com/olena.vladika.839885/posts/pfbid03Ej4PQytBT1Q18kRY6yskVeaWwVPjA4TiZV-vQRiGCunjhsunHn3PorCyLyeHmn9F1>
13. Про затвердження Державного стандарту денного догляду: Наказ Міністерства соціальної політики України від 30.07.2013 № 452. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13#Text>
14. Нові послуги для людей з інвалідністю, літніх людей, бездомних та сімей у скруті: топ-6 проєктів «Джерела» у 2025 році: *Львівська міська рада*. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/novi-poslugi-dlya-lyudej-z-invalidnistyu-litnikh-lyudej-bezdomnikh-ta-simej-u-skruti-top-6-proektiv-dzherela-u-2025-rotsi/>
15. «Майстерня Мрії»: Як у Львові створюють альтернативне життя для людей з психічною інвалідністю. *Philanthropy in Ukraine: вебсайт*. URL: <https://philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/publication/maisternia-mrii-yak-u-lvovi-stvoriuiut-alternatyvne-zhyttia-dlia-liudei-z-psykhichnoiu-invalidnistiu>
16. Досвід львівської ГО «Майстерня Мрії» у створенні денного центру зайнятості для молоді з інвалідністю. *Слово правди*. URL: <https://slovopravdy.com.ua/dosvid-lvivskoyi-go-majsterni-mriyi-u-stvorenni-dennogo-tsentru-zajnyatosti-dlya-molodi-z-invalidnistyu/?fbclid=IwY2xjawMriP9leHRuA2FlbQIxMQABHkhdCodoM4cYOIvg>
17. Річний звіт ГО «Майстерня Мрії», 2024. URL: https://linktr.ee/maisternia_mriyi
18. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 №875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
19. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
20. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг: Наказ Міністерства соціальної політики України від 23.06.2020 № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>

REFERENCES:

1. Kilnist ukrainstiv z invalidnistiu [Number of Ukrainians with disabilities]. *Fond sotsialnoho zakhystu osib z invalidnistiu: Ofitsiyni vebportal*. Retrieved from: <https://www.ispf.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Doslidzhennia instyuttsiinoi systemy Ukrainy naperedodni deinstyuttsionalizatsii [Research into the institutional system of Ukraine on the eve of deinstitutionalization]. Berезen, 2025 rik. Retrieved from: <https://diukraine.info/>

wp-content/uploads/2025/03/doslidzhennya-institucijnoyi-systemy-ukrayiny-napredodni-deinstytucjonalizacziyi.pdf [in Ukrainian].

3. On approval of the Strategy for reforming psychoneurological and other residential institutions and deinstitutionalizing care for adults with disabilities and the elderly until 2034 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025-2027: Rozporiadzhennia KMU № 1315-r. (2024, December 24). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian].

5. Sapiha, S., Ostrolutska, L. (2023). Osoblyvosti nadannia sotsialnykh posluh liudiam z invalidnistiu [Features of providing social services to people with disabilities]. *Vvichlyvist – Humanitas*, 3, 115–123, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.14> [in Ukrainian].

6. Horchynskyi, R., Liakh, T., Petrovych, V. (2022). Sotsialna posluha dohliadu vdoma yak instrument deinstytucjonalizatsii sotsialnoho obsluhovuvannia [Social home care service as a tool for deinstitutionalization of social services]. *Vvichlyvist. – Humanitas*, 5, 13–19. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.5.2> [in Ukrainian].

7. Petrochko, Zh., Slozanska, H., Horishna N., Stoliaryk, O. (2023). Vyklyky stvorennia i rozvytku sotsialnoi posluhy dennoho dohliadu ditei z invalidnistiu [Challenges of creating and developing a social day care service for children with disabilities]. *Vvichlyvist – Humanitas*, 5, С. 67–77. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.10> [in Ukrainian].

8. Kushnir, N. (2023). Osoblyvosti sotsializatsii ta intehratsii molodi z invalidnistiu na prykladi polskoi intehratsiinoi prohramy «Rehabilitacija 25 plus» [Peculiarities of socialization and integration of young people with disabilities based on the example of the Polish integration program «Rehabilitacija 25 plus»]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: «Pedagogika. Sotsialna robota» – Scientific Herald of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social work»*, 1(52), 84-87 [in Ukrainian].

9. Derzhavna sotsialna pidtrymka osib ta ditei z invalidnistiu v Ukraini: diuchy mekhanizm i napriamky yoho vdoskonalennia (2025). [State social support for persons and children with disabilities in Ukraine: the current mechanism and directions for its improvement]/ UNICEF, Kyivska shkola ekonomiky. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/state-social-support-for-persons-and-children-with-disabilities> [in Ukrainian].

10. Nasha istoriia [Our history]. Dzherelo: vebsait. Retrieved from: <https://dzherelo.org.ua/about/> [in Ukrainian].

11. Pro nas. Tsentr «Dzherelo» [About us. Center «Dzherelo»]. Retrieved from: <https://dzherelo.org.ua/about/> [in Ukrainian].

12. Olena Kandyba. (2024, 22 serpnia). Diakuii Zoreslava Liulchak ta Tsentr sotsialnykh posluh Dzherelo za mozhlyvist tsoho vizytu. Dzherelo vzhe davno pokazuie nam vsim yak mozhe buty, koly v tsentr postavyty dytnu/liudynu z invalidnistiu i yii potreby [Thank you Zoreslava Liulchak and the Social Services Center Dzherelo for the opportunity to visit. Dzherelo has already shown us all how it can be, when a child/person with disabilities and their needs are present in the center]. [Fotografii] [Onovlennia statusu]. Facebook <https://www.facebook.com/olena.vladika.839885/posts/pfbid03Ej4PQytBT1Q18kRY6yskVeaWwVPjA4TiZVvQRiGCunjhsunHn3PorCyLyeHmn9FI>

13. On the approval of the State Standard for Day Care: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy № 452 (2013, July 30). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13#Text> [in Ukrainian].

14. Novi posluhy dlia liudei z invalidnistiu, litnikh liudei, bezdomnykh ta simej u skruti: top-6 proektiv «Dzherela» u 2025 rotsi [New services for people with disabilities, the elderly, the homeless and families in need: top 6 projects of «Dzherela» in 2025]. Lvivska miska rada. Retrieved from: <https://city-adm.lviv.ua/news/society/social-sphere/novi-poslugi-dlya-lyudej-z-invalidnistiu-litnikh-lyudej-bezdomnykh-ta-simej-u-skruti-top-6-proektiv-dzherela-u-2025-rotsi/> [in Ukrainian].

15. «Maisternia Mrii»: Yak u Lvovi stvoriuiut alternatyvne zhyttia dlia liudei z psykhičnoiu invalidnistiu [«Dream Workshop»: How Lviv is creating an alternative life for people with mental disabilities] *Philanthropy in Ukraine: vebsait*. Retrieved from: <https://philanthropyinukraine.org/knowledge-hub/publication/maisternia-mrii-yak-u-lvovi-stvoriuiut-alternatyvne-zhyttia-dlia-liudei-z-psykhičnoiu-invalidnistiu> [in Ukrainian].

16. Dosvid lvivskoi HO «Maisternia Mrii» u stvorenni dennoho tsentru zainiatosti dlia molodi z invalidnistiu [Experience of the Lviv NGO «Dream Workshop» in creating a day employment center for youth with disabilities]. *Slovo pravdy – Word of truth*. Retrieved from: <https://slovopravdy.com.ua/dosvid-lvivskoyi-go-majsterni-mriyi-u-stvorenni-dennogo-tsentru-zajnyatosti-dlya-molodi-z-invalidnistiu/?fbclid=IwY2xjawMriP9leHRuA2FlbQIxMQABHkhdCodoM4cYOIvg> [in Ukrainian].

17. Richnyi zvit HO «Maisternia Mrii» (2024) [Annual report of the NGO «Dream Workshop»]. Retrieved from: https://linktr.ee/maysternia_mriyi [in Ukrainian].

18. On the basis of social protection for persons with disabilities in Ukraine: Zakon Ukrainy №875-XII (1991, March 3) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> [in Ukrainian].

19. About social services: Zakon Ukrainy № 2671-VIII (2019, January 17) Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].

20. On the approval of the Classifier of Social Services: Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy № 429 (2020, June 23). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>

Дата надходження статті: 31.10.2025

Дата прийняття статті: 12.11.2025

Опубліковано: 12.12.2025